

ERENDİZ ATASÜ

BAHARAT ÜLKESİ'NİN
HAZİN TARİHİ

ERENDİZ ATASÜ
BAHARAT ÜLKESİ'NİN
HAZİN TARİHİ

© 2016, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Aralık 2016, İstanbul

Bu kitabın 1. baskısı 2000 adet yapılmıştır.

Editör: Mustafa Çevikdoğan

Düzeltili: Burçak Başpınar

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak baskı: Azra Matbaası

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi D Blok 3. Kat No: 3-2

Topkapı-Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 27857

İç baskı ve cilt: Yıldız Matbaa Mücellit

Davutpaşa Cad. Emintaş Kazım Dinçol San. Sit. No: 81/25-26

Topkapı-İstanbul

Sertifika No: 33837

ISBN 978-975-07-3338-3

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750733383

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 31730

ERENDİZ ATASÜ
BAHARAT ÜLKESİ'NİN
HAZİN TARİHİ

ROMAN

♥can

Erendiz Atasü'nün Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Dün ve Ferda, 2013

Gençliğin O Yakıcı Mevsimi, 2014

Kızıl Kale, 2015

Benim Yazarlarım, 2015

Onunla Güzeldim - Uçu, 2015

Saldırganı Hoş Tutmak, 2015

Dağın Öteki Yüzü, 2016

Kadınlar da Vardır, 2016

ERENDİZ ATASÜ, 1947'de Ankara'da doğdu. 1968'de Ankara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi'nden mezun oldu. Aynı fakültede uzun yıllar öğretim üyesi olarak çalıştıktan sonra 1997'de farmakognozi profesörlüğünden emekliye ayrıldı. Öyküleri, 1981'den bu yana, *Sanat Edebiyat'81*, *Düşün*, *Çağdaş Türk Dili*, *Varlık*; deneme, inceleme ve makaleleri *Saçak*, *Çağdaş Türk Dili*, *Cumhuriyet Kitap*, *Radikal Kitap*, *Varlık*, *Papirüs* gibi dergiler ile *Cumhuriyet* ve *Aydınlık* gazetelerinde yayımlandı ve yayımlanmaktadır. *Dağın Öteki Yüzü* adlı romanı İngilizceye (2000), *Lanetliler Almancaya* (2004), *Bir Yaşadönümü Rüyası* Yunancaya (2005), İngilizceye (2013) çevrilip yayımlanmıştır. Atasü'nün bazı öyküleri İngiltere, ABD, Fransa, Almanya, Hollanda, İsviçre, İtalya, Çek Cumhuriyeti ve Hırvatistan'da yayımlanan öykü antolojilerinde yer almıştır. Eserleri: *Kadınlar da Vardır* (1982, Akademi Kitabevi Öykü Birincilik Ödülü), *Lanetliler* (1985), *Dullara Yas Yakışır* (1988), *Onunla Güzeldim* (1990), *Dağın Öteki Yüzü* (1996, Orhan Kemal Roman Ödülü), *Taş Üstüne Gül Oyması* (1997, Yunus Nadi Öykü Ödülü; 1998, Haldun Taner Öykü Ödülü), *Uçu* (1998), *Gençliğin O Yakıcı Mevsimi* (1999), *Benim Yazarlarım* (2000), *Kadınlığım, Yazarlarım, Yurdum* (2001), *Bir Yaşadönümü Rüyası* (2002), *İmgelerin İzi* (2003), *Kavram ve Slogan* (2004), *Açık Oturumlar Çağı* (2006), *İncir Ağacının Ölümü* (2008), *Düşünce Sefaletinin Kışkacında* (2008), *Bilinçle Beden Arasındaki Uzaklık* (2009), *Hayatın En Mutlu An'ı* (2011, Yunus Nadi Öykü Ödülü; 2010, Dünya Kitap Yılın Telif Kitabı Ödülü), *Güneş Saygılı'nın Gerçek Yaşamı* (2011), *Yıllar Gerçekken Hayat ve Roman* (2013), *Dün ve Ferda* (2013), *Kızıl Kale* (2015, Türkmen Saylan Sanat Ödülü), *Saldırganı Hoş Tutmak* (2015).

Yazarın notu

Bu romandaki kişiler ve olaylar düşürünüdür. Gerçek olaylarla ve kişilerle aralarında bir benzerlik varsa eğer rastlantısaldır. Öte yandan buradaki hayali ülke ile kimi gerçek ve imgesel ülkeler arasında bazı bağlar bulunur: Hindistan'da 20. yüzyıl başlarında hâlâ süren "dullar evi" uygulamasını, Hintli kadın yönetmen Deepa Mehta'nın Ankara'da bir film festivalinde izlediğim *Su* adlı filminden öğrendim. Bu bilgi beni altüst etti. Saçlarını kazıtıp göğüslerini açıkta koyan kadınlar imgesini Ursula K. Le Guin'in *Mülksüzler* romanındaki hayali ülkenin yurttaşlarından ödünç aldım ve ona ideolojik bir anlam yükledim.

I. BÖLÜM

I

Baharat Ülkesi, gezegenin en yüksek sıradağının eteklerinden başlayıp bir kama gibi, dev bir üçgen gibi ak köpüklü tirşe okyanusa uzanıyordu. Dağ ile deryayı birleştiren köprü. Uzaktan seyredenler için buzullarla kaplı yalçın kayalar, fır dönen tipi ve boranın içinde kimi kez belirgin çizgilerini yitirmiş, yeri göğe bağlayan ölümcül bir beyazlık; kimi kez güneşin altında ışıldayan buz kaplı keskin geometrileriyle masmavi göğün üstünde ürkünç bir güzellikti. Dağın barındırdığı soğuk ölümle tam bir zıtlık oluşturuyordu, okyanusun irili ufaklı bin bir canlıının kaynaştığı hayat dolu suları. Mini canlılardan balinalara kadar. Ya da bir zamanlar öyleydi; hayat sulara küsüp sessizce uzaklaşmadan önce. Ak kumsal boyunca, hem sütlü cevizleriyle açları doyuran hem doğal yelpazeleriyle evsizleri ve çıplakları kızgın güneşin köpüren ak ışığından esirgeyen palmiyeler dizim dizimdi.

Okyanus tabanının çeşit çeşit, renk renk maden alaşımlarının kil, kum ve kayayla tortulanmasıyla şekillenmiş inişleri yokuşları, dağ silsileleri, geniş ovaları ve yaylaları, derin uçurumları, akıntılarla dolup taşan mağaraları, yani bütün bu değişken coğrafya, hayat veren ve alan su kütlelerinin renk gelgitlerini tayin ediyordu, rüzgâr ve bulutlarla el ele verip de. Gene de kıyı her zaman

tirşe, açıklarsa sakın günlerde cıngıl maviden laciverte ağın renk aralıklarını serimlerdi denilebilir.

İşte böyle masmavi, dingin bir günde, masmavi dingin gökyüzünden bir meteor gibi sulara düştü, kanadı kırık çelik kuş.

Meteorlar yay çizerken, o, kırk beş derecelik bir açıyla çarptı lacivert kütleyle, fark buradaydı. Büyük bir gürültüyle dev bir fıskiye yükseldi çarptığı yüzeyden. Derinde saklanan, artık sayıları pek az kalmış balıklar delirmiş gibi kaçıştılar oradan, uzaklaşabilenler tabi; suyun içinde oluşan basınç alabora etmişti çoğunu. Bir solukta yutuvermişti su çelik kuşu. Ve sonra sessizlik... Hiçbir şey olmamış gibi kıpırtısızdı yüzey. Sahildeki palmyelerin dalları nazlı nazlı titreşiyordu, usul esintiye uyup da.

Yaklaşan derin maviliği dikkatle izliyordu. Bilincini yitirmiş filan değildi. Uygun düğmeye basabilir, pilot kabinini kendisiyle birlikte aracın çevresinde girdaplaşan havaya fırlatabilirdi; okyanus yüzeyine yumuşacık bir inişle konmasını sağlayacak paraşütünü çalıştırabilirdi. Yapmayacak ya da yapamayacaktı. Su kütlelerinin sıvı camdan duvar olduğunu, onu parçalayacağını bilmemesi mümkün müydü? Derinliğin çekim gücü varlığını emmiş miydi? Karşı koymak istemedi mi? Ne olacaksa olsundu.

Kimse yorumlayamayacaktı olayı. En elverişsiz hava koşullarında bile, hem karada hem suda hem havada yol alabilen bu taşıtlar –yoksa silah mı demeli– teknolojinin son harika icatlarındandı. Kanatlardan biri kırıldıysa, deniz üzerinde seyretmek üzere geliştirilmiş kayak benzeri ayaklarını indirebilirdi aracın. Hepsi sadece birer düğmeye basmakla halledilebilecek basit işlemlerdi. Ürküye kapılmış, düğmeleri mi şaşırılmıştı? Olacak şey değil, onun gibi deneyimli bir uçucu –yoksa savaşçı mı deme-

li- bu garip araçla, gökyüzünden gezegenin en yüksek sıradağlarının vadilerine dalabilen, eteklerde buzullar arasına oyulmuş mağaraların ağızlarını keşfedip mağara içlerine, oralarda gizlenmiş dağlı asilere ateş püskürten ve sonra bütün bu zorlu mücadelelerden yara bere almadan çıkabilmiş, aracıyla bütünleşmiş kahraman bir savaşçı nasıl ürküye kapılabilirdi?

Baş aşağı gidiyordu araç. Ölüme alışmıştı; ölümün bedeninin onca yakınından, derisine dokunacakken dokunmadan geçip gitmesine alışmıştı. Mavilik hızla yaklaşıyordu; baş aşağı gidiyordu kadın; yüksekte balıkla- ma atlayan yüzücüydü o. Ağır çeken başı, mavi derinliğin yörüngesine girmişti bir kez. Bir anlık dalgınlık mı, duraksama... Ne olacaksa olsun. Heyecanın da usanç vermeye başladığı bir eşik mi vardı? İttikçe susatan bir içki gibi... Tedbirin aşıldığı ya da aşındığı bir an mı vardı sırf yavanlaşmış olduğu için? Bilincin merkezkaç tutu- lup hayatın ana çekiminin ötesine fırladığı bir an... Kırık kanatlı çelik kuş, tüm ağırlığıyla yerçekimine teslim olurken...

Kimse kazayı yorumlamadı.

* * *

Baharat Ülkesi, soğuk bölgelerinin dışında buram bu- ram kokardı. Tarçın, zencefil, sarımsak, kişniş. İlle de kim- yon, ille de kakule. Şehirlerin arka sokaklarında –ana- caddelerde bile- çürüyen otsuların tatlımsı ekşimtırak buhurları ile bozulan hayvansı dokuların, dağılan prote- in moleküllerinin kükürtlü zehir zemberek kokuları, gö- nül okşayan sözcüklerle dokunmuş bir metnin uğursuz alt anlamı gibi baharat kokularının altında, havanın yere yakın katmanlarında yığılır, yaşamla ölümün aynı anda

zıt yönlerde seyreden koşutluğuna işaret ederdi. İlle de insan kokusu... Sık yıkanmayan bedenlerden tüten güven verici tiksiniç koku... Yolu Baharat Ülkesi'ne düşen seyyah, ince uzun evlerden dar sokaklara taşan kalabalığı, caddeleri, sokakları dolduran devingen kitleleri, yoksulluklarına karşın güzelliklerine ve süslerine düşkün kadınların sürmeli gözlerini, siyah ışıltılar saçan ipeksi saçlarını, şakırdayan bileziklerini, yalınayak donsuz çocukların şen oyunlarını görünce kokularla dile gelen yaşam-ölüm tahterevallisinde yaşamın ağır bastığı izlenimini edinirdi.

Oysa başşehrin ana garında kalkış saatini bekleyen trendeki adam için durum böyle değildi. Bu sefalet, öldürücü mikropların içinde mayalandığı bu korkunç canlılık, yüreğini sızlatıyordu onun. Suçluluk duyuyordu. Çünkü o yalnızca havanın üst katmanlarında seyreden iştah açıcı, ferahlatıcı kokuların solunduğu temiz, varşıl, güvenli evlerde –konak mı demeli– büyümüştü. Bu zarif hayatın, madalyonun öbür yüzündeki içler acısı yoksulluğun sayesinde mümkün olduğunu pek erken kavramıştı. O, Cavahar Mehta idi. Büyük Kurtuluş Mücadelesi'nin önderi, halk kahramanı, vatan kurtarıcısı – kurucusu mu demeli! Hem savaşçı hem sulhsever. Ülkenin sevgilisi. Karabiber ağaçlarının gölgesindeki, ter ve karabiber kokulu peronları hıncahınç dolduran kitlelerle yaşadığı, bir aşk ilişkisiydi. Yoksul, cahil, sıradan insanlar, önderin vicdanının onlar için çarptığını sezmişlerdi bir kez... Cavahar Mehta onlardan biri değildi; onlar için yaşayan biriydi. Öndere saygıyla, hayranlıkla, mucize beklentisiyle bağlıydılar. Cavahar Mehta, kitlenin bu tür –özünde– yalın gereksinimlerden örölü karmaşık duygularının barındırdığı tehditleri elbette bilirdi. Onu, bu aşk ilişkisinde katışıksız mutluluğu yakalamaktan alıkoyan bu tür bilgiler değildi. Ülkenin ne kadar büyük ve

parçalı, nüfusun ne kadar kalabalık ve imkânların ne kadar kısıtlı olduğunu bir an olsun aklından çıkartamıyordu. İşte, kavrulmuş güney ile donan kuzey arasında kaç ortak nokta vardı? Gene de bir arada kalmalıydılar, kimseye muhtaç olmadan ayakta durabilmek için dayanışmalıydılar. Nasıl? İktidar sarhoşluğunun yanına uğrayamayacağı bir gerçekçiydi o. Hayal kurmasına engel değildi, şimdiki zamana dair bu gerçekçilik. O, bütün zamanların gerçekçisiydi; hayal kurulmadan geleceğin kurulamayacağını farkındaydı. Yönlendirmeye çalıştığı kitlelerden onu ayıran bu kişisel özellik, sınıfsal farkın mı sonucuydu, kişi biyolojisiyle çevresel etmenlerin bireyde kavuştuğu rastlantısal bileşimin mi? Yurttaşları hayal kurmaz, sadece şimdikiyi yaşarlardı; böyle demek pek doğru değil, yurttaşlarının hayal gücü geçmişe, daha doğrusu hayalî bir geçmiş çizen masallara yönelikti. Bedensel faaliyetleri ve gündeliği hedefleyen zekâları sadece anda yoğunlaşırken özlemlere dolanan hayal gücü, geçmiş masallarından yola çıkıp “şimdi”nin üstünden atlayarak belirsiz uzak geleceği masalsi bir belirginlikle biçimlendirmekle uğraşır. Böylece aslında yitirilen, kazanıldığı sanılan “an”dı, şimdi idi.

Cavahar Mehta, zaman zaman onu da etkisine alıp büyüleyen, dinginleştiren ve ülkenin her zerresinden fıskıran bu yaşam-ölüm bütünselliği ninnisinden işte bu sebeple irkilerek uyanıyordu. Hayalî bir geçmiş-gelecek emniyetiyle kuşatılmış, yaşamlarını doyasıya yaşadıklarını sanan yurttaşlarının elinden alınan, daha doğrusu çalınan, hayatın ta kendisiydi.

Cavahar Mehta, vagonun merdivenlerinde durmuş, onu sevinçle yüreğine basan kitleyi selamlıyordu. Tren kuzeye, dağlık bölgeye doğru yol alacaktı. Cavahar Mehta, Büyük Kurtuluş Mücadelesi’ne destek vermiş dağ kabilelerini ziyaret edecekti. Nazik bir görüşme olacaktı

bu. Cavahar Mehta, kuzeyin hızlı atlıları, yaman silahşorları olmadan imparatorluğa karşı verilmiş Büyük Kurtuluş Mücadelesi'nin kazanılamayacağını biliyordu. Kabile başkanlarını hoş tutması gerektiğinin farkındaydı. Yoksa isyan ediverirlerdi. Büyük Kurtuluş Mücadelesi'nin kaynaştırıcı ateşinde birbirine henüz yakınlaşmış ülke halkını kerpiç gibi un ufak edebilirdi bu başkaldırlılar. Öte yandan kabile reislerinin geçmişi olduğu gibi korumak istedikleri, korunanlar arasında, Cavahar Mehta'nın vicdanının asla kabul edemeyeceği geleneklerin de bulunduğu bir gerçektir. Mevcut düzen ya da düzensizlik ile Cavahar Mehta'nın zihnindeki ülke tasavvuru örtüşmüyordu; hatta taban tabana zıttı. Cavahar Mehta içten bir konukseverlikle karşılanacağını biliyordu; bu konukseverliğin, merkezî devletin kabilelerle hoş geçim kurmasına bağlı olduğunu, aksi halde ânında amansız bir düşmanlığa dönüşeceğini bildiği gibi.

Kabileler, imparatorluğun sömürge yönetiminden hiç rahatsız olmamışlar, hatta reisler bu yönetime destek vermişlerdi; ta ki Baharat Ülkesi halkını "vahşi" kabul eden imparatorluk, kendi yurttaşlarını ikna edebilmek için "vahşileri uygarlaştırma" kampanyası adı altında kuzeyin hırçın doğasından kaynaklanan kimi şiddet dolu gelenekleri ehlileştirmeye kalkışınca kadar. İşte o zaman imparatorluk, karakollarını basan, şimşek gibi çakan, resmî dairelerinin tepesine yıldırım gibi inen, fırtına gibi esen, kartal gibi uçan ve bir anda toza dumana karışıp görünmez olan amansız suikastçılar bulmuştu karşısında. Reisleri imparatorluğa karşı topyekûn savaşa ikna etmek zor olmamıştı; Cavahar Mehta onları barışa nasıl ikna edeceğini bilemiyordu. Gülümsüyordu ama keyifsizdi aslında.

Kalabalığı yarararak trene ulaşmaya çalışan bir kadın gözüne çarptı. Kadın yanı sıra bir çocuğu sürüklüyor,

Erendiz Atasü, Türkiye tarihindeki kırılma anlarına dair ayrıntılı eserleriyle ince ince ördüğü edebiyatına *Baharat Ülkesi'nin Hazin Tarihi*'yle önemli bir tuğla daha koyuyor. Geçmiş, bugünü ve yarınıyla dünya tarihinde farklı isimlerle, defalarca karşımıza çıkan hayalî Baharat Ülkesi'nin "modernleşme" macerasını, akıllarda uzun süre yer edecek çarpıcı karakterlerle birlikte sunuyor.

"Yeniden bir birlik kurulabilecek miydi? Bilmiyordu; kurulmasını diliyordu, sonucu göremeyeceğini biliyordu. Yeni bir barış dönemi, her şeyden önce insanlığın hoyratlığıyla hırpalanmış gezegen doğasının, bu şaşkın canlı soyuna yeni bir fırsat tanıyıp tanımayacağına bağlıydı. Barış yeniden kurulsa bile kusursuzluktan çok uzak olacak, çatışma döneminin bütün yara izlerini taşıyacaktı; bugüne dek kurulmuş bütün barışlar gibi."

